STUDIU COMPARAT PRIVIND INFRACȚIUNEA DE ÎNDELETNICIRE – FORMĂ A INFRACȚIUNII UNICE

Vadim PRISACARI

CZU: 343.3/.7:340.5

renat.ion.85@bk.ru

Infracțiunea de îndeletnicire (numită și „infracțiune de obicei") este considerată una dintre formele netradiționale ale infracțiunii unice. Mai exact, aceasta constituie formă a unității legale infracționale, întrucât a apărut în legislația penală datorită voinței legiuitorului. Codul penal al Republicii Moldova nu conține o definiție a infracțiunii de îndeletnicire. Totodată, termenul „îndeletnicire" este folosit în câteva rânduri în Partea specială a Codului penal (de ex.: în textul lit.b) alin.(2) art.199 CP RM (dobândirea sau comercializarea bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, atunci când fapta este săvârșită sub formă de îndeletnicire), în conținutul art.234 CP RM (îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor) etc.).

În plan comparat, în legislația Austriei, identificăm o definiție a „faptei săvârșite ca îndeletnicire". Astfel, conform §70 Codul penal al Austriei „Fapta este săvârșită ca îndeletnicire atunci când făptuitorul o săvârșește cu intenția ca, prin săvârșirea repetată, să își procure pe o perioadă mai lungă de timp un venit substanțial și, 1) acționează făcând uz de abilități și mijloace speciale care indică săvârșirea repetată sau, 2) a plănuit deja în detaliu alte două astfel de fapte sau, 3) a săvârșit deja două astfel de fapte sau a fost condamnat deja pentru o astfel de faptă [1]".

De menționat că Codul penal al Austriei conține multiple norme de incriminare în care circumstanța „săvârșirea infracțiunii ca îndeletnicire" apare pe post de semn constitutiv în cadrul componenței de bază sau ca semn circumstanțial agravant. Bunăoară, la alin.(1) §96 din Codul penal este prevăzută răspunderea pentru *(i)* „fapta persoanei care, cu acordul femeii gravide, întrerupe sarcina acesteia" și *(ii)* „aceeași faptă – dacă este săvârșită sub formă de îndeletnicire". De asemenea, sunt incriminate și alte fapte săvârșite ca îndeletnicire (de ex.: furtul ca îndeletnicire (§130 Cod penal), înșelăciunea ca îndeletnicire (§148 Cod penal), participarea ca îndeletnicire la jocul de noroc (alin.(2) § 168 Cod penal), șarlatania (§184 Cod penal) etc.).

În mod similar, în Codul penal al Germaniei [2] sunt înscrise o multitudine de norme care cuprind, în calitate de semn constitutiv sau circumstanțial agravant împrejurarea privind săvârșirea infracțiunii ca îndeletnicire, deși, comparativ cu modelul legislativ austriac, nu cuprinde o definiție a unei atare forme a infracțiunii unice. De pildă, în calitate de semn constitutiv în cadrul componenței de bază – săvârșirea infracțiunii ca îndeletnicire – apare în conținutul infracțiunii de sprijinire a prostituției (§180a Cod penal). În concret, norma enunțată are următorul conținut: „Persoana care, ca îndeletnicire, întreține sau conduce un stabiliment în care

persoanele se prostituează și în care acestea sunt întreținute în stare de dependență personală sau financiară se pedepsește […]”. Se observă că pentru a fi în prezența infracțiunii nominalizate, este necesar ca activitatea făptuitorului să denote prezența unei îndeletniciri. În caz contrar, lipsește temeiul aprecierii celor comise drept infracțiune de sprijinire a prostituției.

În următoarele cazuri, săvârșirea infracțiunii ca îndeletnicire formează semn calificativ: falsificarea de monedă săvârșită ca îndeletnicire (alin.(2) § 146 Cod penal); diseminarea, dobândirea și posesia de materiale pornografice cu tineri, dacă făptuitorul acționează ca îndeletnicire (§184c Cod penal); traficul de persoane, atunci când făptuitorul acționează ca îndeletnicire (pct.3 alin.(3) §232 Cod penal); furtul calificat ca îndeletnicire (pct.3 alin.(1) §243 Cod penal); falsul intelectual, atunci când făptuitorul acționează ca îndeletnicire (pct.1 alin.(3) §267 Cod penal); cămătăria, săvârșită ca îndeletnicire (pct.2 alin.(2) §291 Cod penal); braconajul, săvârșit ca îndeletnicire (pct.1 alin.(2) §292 Cod penal) etc.

În exemplele de mai sus, spre deosebire de prima ipoteză (caz în care săvârșirea infracțiunii sub formă de îndeletnicire reprezintă semn constitutiv), în lipsa unei îndeletniciri, cele comise urmează a fi încadrate în tiparul componenței de bază. Drept excepție, legiuitorul a decis să agraveze răspunderea, atunci când fapta comisă ia forma unei îndeletniciri (obișnuințe).

Infracțiunea de obicei este caracteristică și legislației penale a Greciei. Cu titlu exemplificativ, evocăm următoarele tipuri de infracțiuni de obicei consacrate în Codul penal al Greciei: încălcarea demnității sexuale (alin.(3) art.337); pornografia infantilă (lit.a) alin.(4) art.348A); extorcarea (alin.(1) art.385); pescuitul ilegal (alin.(2) art.400); cămătăria (art.404); specula (art.405); cerșetoria (art.407) [3]. De precizat că în cazul celor din urmă trei infracțiuni circumstanța „săvârșirea infracțiunii de obicei” constituie semn constitutiv *alternativ* în cadrul componenței de bază. De exemplu, în acord cu prevederile art.407 din Codul penal al Greciei constituie cerșetorie „fapta persoanei care cerșește din indolență sau din dorință de câștig financiar *sau de obicei* se pedepsește […]”. În corespundere cu această tehnică legislativă cămătăria, specula sau cerșetoria nu mai sunt *a propri* infracțiuni (de îndeletnicire). Totodată, nu este exclus ca acestea să obțină o asemenea formă. De menționat că conform art.13 din Secțiunea III „Raportul dintre Cod și alte legi speciale, precum și explicarea termenilor” din Capitolul I „Legea penală” din cadrul Părții generale a Codului penal prin „săvârșirea de obicei a unei infracțiuni” se înțelege „situația în care prin săvârșirea repetată a faptei rezultă o înclinație constantă a făptuitorului către săvârșirea infracțiunii respective, ca element al personalității făptuitorului”.

Infracțiunea de îndeletnicire este cunoscută și în legislația statului vecin – România. Așadar, la art.351 Cod penal [4] este reglementată răspunderea pentru infracțiunea de camătă: „Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată se pedepsește […]”. Iar la alin.(2) art.154 Cod penal este stipulată regula de stabilire a începutului termenului de curgere a prescripției

răspunderii penale în cazul infracțiunilor de obicei. Deci, sesizăm că legiuitorul român folosește două expresii la desemnarea uneia și aceleiași forme ale infracțiunii unice legale: „infracțiunea de îndeletnicire” și „infracțiunea de obicei”. Dar, ca și în cazul Republicii Moldova, Codul penal nu definește respectiva formă a unității infracționale, lăsând acest lucru pe seama doctrinei și practicii judiciare.

În doctrina autohtonă a fost avansată teza definirii pe cale legislativă a infracțiunii de îndeletnicire. În concret, autorii A.Tăbîrță și A.Pîntea sugerează completarea Capitolului XIII din Partea generală a Codului penal „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” cu un articol nou, având următorul conținut: „Prin îndeletnicire, în sensul art.199 alin.(2) lit.b) și art.234, se înțelege repetarea de cel puțin trei ori a infracțiunii, cu condiția că făptuitorul nu a fost condamnat nici pentru una din infracțiunile care formează repetarea, că nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală pentru aceste infracțiuni, și că infracțiunile săvârșite reprezintă pentru făptuitor singura sau principala lui sursă de venituri” [5, p.250]. De principiu, nu dezaprobăm intenția autorilor sus-citați. Totodată, considerăm nenecesară evocarea în textul definiției propuse a categoriilor concrete de infracțiuni care ar putea îmbrăca forma unei fapte penale de îndeletnicire. În opinia noastră, nu doar infracțiunile prevăzute la lit.b) alin.(2) art.199 și art.234 CP RM sunt de îndeletnicire. Sunt de obișnuință și infracțiunile prevăzute la art.214 CP RM (practicarea ilegală a medicinei sau a activității farmaceutice), art.241 CP RM (practicarea ilegală a activității de întreprinzător), art.241^1 CP RM (practicarea ilegală a activității financiare). Spre această concluzie ne îndreaptă verbul „a practica”. Lista *infracțiunilor de obicei* ar putea fi completată de legiuitor, în procesul criminalizării în perspectivă a unor noi conduite. Tocmai datorită acestui fapt, suntem adepții nespecificării, în genere, în definiția „îndeletnicirii” a categoriilor de infracțiuni ce iau forma unei obișnuințe.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Austria. http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html [Accesat la 07.07.2021]
2. Codul penal al Republicii Federale Germania. http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html [Accesat la 07.07.2021]
3. Codul penal al Greciei. http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Grecia-RO.html [Accesat la 07.07.2021]
4. Codul penal al României. http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Romania-RO.html [Accesat la 07.07.2021]
5. TĂBÎRȚĂ, A., PÎNTEA, A. Noțiunea de „îndeletnicire” în Partea specială a Codului penal. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”,* USM, 7-8 noiembrie 2019, pp.248-251.